

Kultura i my

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela

Zajęcia przedstawiają ideę praw człowieka oraz związane z nimi pojęcia. Warto pokazać, że korzystanie z nowych mediów i innych źródeł informacji daje nam wiele możliwości rozwoju. Należy też przypomnieć o konieczności poszanowania innych użytkowników. Prawa i obowiązki dotyczą wszystkich.

Po II wojnie światowej powstała nowoczesna koncepcja praw człowieka. Zakłada ona, że podstawową, naturalną i niezbywalną wartością jest godność jednostki. Prawa człowieka regulują kontakt obywatela z państwem. Ich przestrzeganie zapobiega m.in. dyskryminacji. Na tym przekonaniu oparte są przepisy wielu krajowych i międzynarodowych aktów prawnych, które nazywają i porządkują prawa człowieka. Do najważniejszych aktów tego rodzaju należą:

- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (1948)
- Europejska Konwencja Praw Człowieka (1953, ratyfikowana przez Polskę w 1993)
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966)
- Konwencja o Prawach Dziecka, Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych (1989)
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (1997)
- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych (ratyfikowana przez Polskę w 2012)

Od czasu powstania tych dokumentów technologia bardzo rozwinęła się i zmieniła życie ludzi na całym świecie. Chociaż większość tych dokumentów nie odnosi się bezpośrednio do istnienia nowych sposobów komunikacji, to należy przyjąć, że te same prawa człowieka obowiązują także w internecie. Szczególnie ważne, nie tylko w kontekście mediów, są następujące zapisy Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka:

- art. 12. Nie wolno ingerować samowolnie w czyjekolwiek życie prywatne, rodzinne, domowe, ani w jego korespondencję, ani też uwłaczać jego honorowi lub dobremu imieniu.
- art. 18. Każdy człowiek ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii.
- art. 19. Każdy człowiek ma prawo do wolności opinii i swobodnego ich wyrażania; prawo to obejmuje swobodę posiadania niezależnych poglądów, poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania informacji i poglądów wszelkimi środkami, bez względu na granice.
- art. 27. Każdy człowiek ma prawo do swobodnego uczestniczenia w życiu kulturalnym społeczeństwa, do korzystania ze sztuki, do uczestniczenia w postępie nauki i korzystania z jego dobrodziejstw.

Konwencja o prawach dziecka dotyczy osób poniżej 18. roku życia. Ten dokument także gwarantuje prawa do własnych poglądów i wyrażania ich (art. 12), swobody myśli, sumienia i wyznania (art. 14), swobodnego zrzeszania się (art. 15) oraz ochronę przed ingerencją w życie prywatne (art. 16). Zapewnia także dostęp do informacji (art. 17). Podobny katalog praw podstawowych znajduje się w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka czy polskiej Konstytucji.

Dla ucznia:

Czytanie, słuchanie, oglądanie, pisanie, robienie zdjęć i filmów to uczestniczenie w kulturze. Wszyscy mają do niego prawo — nikt nie może ci tego uczestnictwa utrudniać, stawiać mu na przeszkodzie czy zabraniać. To samo dotyczy uczenia się oraz korzystania z bibliotek i internetu. Pamiętaj jednak, że pewne ograniczenia w dostępie do informacji i kontrola opiekunów istnieją ze względu na twoje bezpieczeństwo.

Możesz upominać się o swoje prawa. Proś nauczycieli i opiekunów o pomoc i zgłaszaj sytuacje, w których ktoś np. nie pozwala ci tworzyć.

Wolność słowa i wolność poglądów to możliwość swobodnego wypowiadania swojego zdania i posiadania opinii na różne tematy. Nikt nie może mówić ci, co masz myśleć. Nie zapominaj jednak, że inni też mają do tego prawo. Słuchaj uważnie tego, co mówią twoi przyjaciele, przyjaciółki i dorośli. Dowiaduj się, jakie mają poglądy. W ten sposób dowiesz się bardzo dużo o otaczającym cię świecie!

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Na zajęciach uczestnicy i uczestniczki dowiedzą się o prawie do uczestnictwa w kulturze. Będą mieli okazję doświadczyć realizacji tego prawa w trakcie lekcji. Zastanowią się nad innymi przykładami realizacji tego prawa. Dowiedzą się, co zrobić w przypadku, kiedy czyjeś prawa są łamane, jak również poznają ograniczenia praw ze względu na dobro innych osób.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że w ramach prawa do uczestnictwa w kulturze mogą czytać, oglądać, słuchać i tworzyć;
- potrafią podać przykłady sytuacji, w których są twórcami i twórczyniami;
- wiedzą, że mają prawo do wolności słowa, informacji i uczenia się;
- potrafią podać przykłady tego, w jaki sposób może przejawiać się prawo do wolności słowa, informacji i uczenia się;
- wiedzą, co zrobić w sytuacji, w której ktoś ogranicza ich prawa.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min
Forma: rozmowa
Pomoce: Wiedza w pigułce

Zapytaj uczestników i uczestniczki, jak rozumieją słowo „kultura”. Zachęć do zgłaszania różnych propozycji. Powiedz, że czytanie, słuchanie, pisanie, robienie zdjęć i ilustracji, oglądanie filmów, tworzenie piosenek to jest nasze uczestnictwo w kulturze. Każdy ma do tego prawo i nikt nie powinien nam tego zabraniać.

2.

Czas: 20 min
Forma: praca w grupach, rozmowa
Pomoce: **materiał pomocniczy dla osoby prowadzącej „Ilustrowanie”**, duże białe kartki, kredki, taśma lub patafix

Przeczytaj wiersz **Muchy samochwały** Marii Konopnickiej, znajdziesz go w **materiale pomocniczym dla osoby prowadzącej „Ilustrowanie”**. Poproś uczestników i uczestniczki, żeby uważnie słuchali, bo ich zadaniem będzie wykonanie ilustracji do tego wiersza. Podziel uczestników i uczestniczki na grupy po 4 osoby. Poproś grupy o wykonanie ilustracji. Następnie poproś o zawieszenie ilustracji wykonanych przez grupy w widocznym miejscu w sali.

Zapytaj uczestniczki i uczestników, w jakich innych sytuacjach są twórcami i twórczyniami. Kiedy coś tworzą?

Jeśli takie odpowiedzi nie pojawią się, powiedz o:

- pisaniu wierszy
- tworzeniu układów tanecznych
- układaniu piosenek
- śpiewaniu piosenek we własnej aranżacji
- tworzeniu prac plastycznych
- pisaniu opowiadań, pamiętników

3.

Czas: 15 min
Forma: praca w grupach, rozmowa, miniwykład osoby prowadzącej
Pomoce: **materiał pomocniczy „Przejawy praw”**

Usiądź w kole z uczestnikami i uczestniczkami. Na środku połóż 3 pocięte paski z **materiału pomocniczego „Przejawy praw”** (z drugiej strony). Pocięte pozostałe paski z pierwszej strony rozrzuć na środku. Poproś uczestników i uczestniczki o przyporządkowanie ich do praw, do których według nich pasują.

Zapytaj grupę, czy to, że my mamy określone prawa oznacza, że możemy dowolnie z nich korzystać? Zapytaj, czy korzystając z prawa do wolności można na kogoś nakrzyczeć i obrazić tę osobę? Czy korzystając z prawa do uczestnictwa w kulturze można pokazać nie swój rysunek i podać się za jego autora lub autorkę?

Powiedz, że są to prawa wszystkich osób. Zadaj grupie pytanie, czy znają sytuacje, w których prawa te są niesłusznie ograniczane? Zapytaj, co można zrobić, kiedy nasze prawa są ograniczane. Jeśli nie pojawią się takie odpowiedzi, powiedz o zwróceniu się o pomoc do rodziców, nauczycieli lub innej zaufanej dorosłej osoby (np. cioci lub sąsiada).

Powiedz, że prawa bywają czasem ograniczane ze względu na dobro innych osób i całego społeczeństwa. Podaj przykład takich ograniczeń, np. powiedz o tym, że wolność słowa nie oznacza, że możemy kogoś obrażać, czyli jest ograniczona ze względu na poszanowanie drugiej osoby.

Zapytaj uczestniczki i uczestników, jakie znają przykłady ograniczania praw w podobny sposób.

4.

Czas: 5 min

Forma: miniwykład osoby prowadzącej, rozmowa

Podsumuj zajęcia, pytając uczestników i uczestniczki, w jaki sposób można by narysować następujące stwierdzenia.

- Istnieje prawo do uczestnictwa w kulturze, prawo do wolności słowa (w tym prawo do informacji) i prawo do uczenia się.
- Praw należy przestrzegać.
- Stosuje się ograniczenia tych praw ze względu na prawa i dobro innych osób.
- Jeśli czyjeś prawa są łamane, trzeba się zwrócić o pomoc do rodziców, nauczycieli lub zaufanych dorosłych.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzonych zajęciach uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że w ramach prawa do uczestnictwa w kulturze mogą czytać, oglądać, słuchać i tworzyć?
- potrafią podać przykłady sytuacji, w których są twórcami i twórczyniami?
- wiedzą, że mają prawo do wolności słowa, informacji i uczenia się?
- potrafią podać przykłady, w jaki sposób może przejawiać się prawo do wolności słowa, informacji i uczenia się?
- wiedzą, co zrobić w sytuacji, gdy ktoś ogranicza ich prawa?

MATERIAŁY

materiał pomocniczy dla grup „Ilustrowanie”
materiał pomocniczy „Przejawy praw”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Przyporządkuj poniższe wydarzenia do praw:

Kategorie:

- prawo do uczestnictwa w kulturze
- prawo do wyrażania poglądów
- prawo do informacji

Elementy do przyporządkowania:

- Urząd informuje o tym, na co wydaje pieniądze swoich obywateli na stronie internetowej. [rozwiązanie: 3]
- Kasia razem z kolegą oglądają film w kinie. [rozwiązanie: 1]
- Tomek czyta w wakacje książkę „Przyczyny Tomka Sawyera”. [rozwiązanie: 1]
- Pan Zbigniew mówi o tym, że nie lubi biegać. [rozwiązanie: 2]
- Pani Agata w gazecie opublikowała artykuł krytykujący rządy sołtysa. [rozwiązanie: 2]
- Tomek z Gosią przygotowali krótkie przedstawienie na podstawie opowiadania, które przeczytali. [rozwiązanie: 1]
- Zosia znalazła dane statystyczne dotyczące zatrudnienia w jej gminie. [rozwiązanie: 3]

SŁOWNICZEK

- **prawo do informacji:** możliwość wymiany informacji z innymi oraz dostępu do wiedzy
- **prawo do uczestnictwa w kulturze:**
- **prawo do wolności słowa:** możliwość wyrażania swojej opinii na dany temat
- **kultura:** ogół ludzkich wytworów materialnych i niematerialnych takich jak: sztuka, nauka czy religia
- **prawa człowieka:** prawa przysługujące wszystkim ludziom na świecie od chwili urodzenia, np. prawo do życia, prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania czy zakaz tortur

CZYTELNIA

- http://www.unicef.org/magic/resources/CRC_polish_language_version.pdf

Tekst: Joanna Ruta Baranowska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Dorota Głowacka.
Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/kultura-i-my/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

2012/II/HISTORIA_I_SPOLECZENSTWO/c4

2012/II/HISTORIA_I_SPOLECZENSTWO/t1

2012/II/HISTORIA_I_SPOLECZENSTWO/t4

2012/II/HISTORIA_I_SPOLECZENSTWO/t5

2012/II/HISTORIA_I_SPOLECZENSTWO/t7

Podstawa programowa 2017:

Etyka, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń wyjaśnia, co to znaczy być osobą; objaśnia pojęcie godności człowieka.

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Uczeń wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że dzięki nim człowiek może mieć wpływ na życie publiczne.

Uczeń wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione; wyjaśnia rolę Rzecznika Praw Obywatelskich i podaje przykłady jego działań.